

HERDERLIJKE
BRIEF

VAN ZIJNE EMINENTIE KARDINAAL

MERCIER

AARTSBISSCHOP VAN MECHELEN

VADERLANDSLIEFDE EN
STANDVASTIGE
LIJDZAAMHEID

VERMEERD ERD MET HET PROTEST
OVER ZIJN GEVANGENNEMING

1915

UITGEGEVEN DOOR DE FIRMA B. LENFRING
HAARLEMMEERSTRAAT 119, AMSTERDAM

HERDERLIJKE BRIEF

april 1915

HERDERLIJKE

— BRIEF —

VAN ZIJNE EMINENTIE KARDINAAL

— MERCIER —

AARTSBISSCHOP VAN MECHELEN

VADERLANDSLIEFDE EN

STANDVASTIGE

LIJDZAAMHEID

VERMEERDERD MET HET PROTEST
OVER ZIJN GEVANGENNEMING

1915

UITGEGEVEN DOOR DE FIRMA B. LENFRING
HAARLEMMERSTRAAT 119, AMSTERDAM

Mechelen, Kerstmis 1914

Zeer beminde broeders.

Ik zou niet vermogen met woorden uit te drukken, hoe helder uw aandenken voor mijnen geest stond gedurende de maanden vol droefheid en rouw, welke wij pas doorleefden. Ik moest u, op 20^{en} Augustus, onverwachts verlaten om mijn laatsten plicht te vervullen tegenover den hoogvereerden en teerbeminden Paus, dien wij verloren hadden, en om eene taak waar te nemen, welke ik in geweten niet verzuimen mocht, — de verkiezing van Pius X's opvolger, den H. Vader die thans de Kerk bestiert onder den veelbelovenden en hoopvollen naam van Benedictus XV.

Te Rome zelf, vernam ik, slag op slag, dat de collegiale kerk van Leuven gedeeltelijk verwoest was, dat de bibliotheek en wetenschappelijke inrichtingen onzer vermaarde Hoogeschool in brand waren opgegaan, dat de stad vernield was, dat geweervuur gelost werd en dat weerlooze mannen, vrouwen en kinderen werden gefolterd. En terwijl die gruwelen mij deden ijzen, kwam ons de mare toe van de beschieting onzer overschoone metropolitane kerk, van de kerk van Onze-Lieve-Vrouw over de Dyle, van het bisschoppelijke paleis en van aanzienlijke wijken onzer geliefde stad Mechelen.

Ver van mijn bisdom en niet bij machte met u in gemeenschap te komen, moest ik

mijn leed in mijne ziel opsluiten en het, met uwe gedachtenis welke mij niet éénen stond verliet, aan den voet van het kruisbeeld uitstorten.

En deze gedachte hield mijnen moed hoog en werd mij tot een licht: eene ramp stort over de wereld neder, sprak ik tot mij zelve, en ons klein en dierbaar België, Gode nochtans zoo getrouw in de overgrootte meerderheid zijner bevolking, zoo trotsch in zijn vaderlandsliefde, zoo groot in zijnen Koning en in zijne regeering, is er het eerste slachtoffer van. Ons vaderland bloedt, zijne zonen sneuvelen, bij duizendtallen, in onze verschanzingen, op de slagvelden, om zijn recht en zijn grondgebied te verdedigen; welhaast zal er op belgischen bodem geen huisgezin meer gevonden worden dat niet in rouw gedompeld ligt: waarom o mijn God, al deze weeën? Heer, Heer, hebt gij ons dan verlaten?

Toen aanschouwde ik mijn kruisbeeld. Ik zag daar Jesus, het zachte en nederige Lam Gods, gekneusd, gehuld in het purperen kleed van zijn bloed, en het kwam mij voor of zijnen mond ontglipten de woorden door den Psalmist uit zijnen naam gesproken: „God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten? Waarom weigert gij mij ter hulp te snellen en mijne jammerkreten te aanhooren?” ¹⁾

En de klacht stierf weg op mijne lippen en ik dacht aan datgene wat onze

¹⁾ Ps. XXI, 1.

goddelijke Zaligmaker in zijn Evangelie zei: „De dienaar moet niet beter dan zijn Meester behandeld worden.”¹⁾ De christen mensch is de discipel van eenen God die mensch werd om te lijden en te sterven. Zich tegen het lijden verzetten, opstaan tegen de Voorzienigheid omdat zij droefheid en smart toelaat, 'tis zijnen oorsprong vergeten, de school waarin wij werden opgeleid, het oorbeeld dat bij elk in zijnen naam van christen ligt besloten, dat hij aan zijn huiselijken haard vereert, tegenblijkt op het altaar voor hetwelk hij bidt, en onder wiens schaduw hij hoopt eens zijn laatsten slaap te rusten.

Aanstands komen wij, zeer beminde broeders, terug op de wet des lijdens in het plan der Voorzienigheid; maar gij zult niet loochenen, dat, zoo het een menschgeworden God, die heilig, onschuldig, vlekkeloos was, behaagde voor ons zondaars, schuldigen, boosdoener mischien, te lijden en te sterven, het ons niet voegt te klagen, wat wij ook te verduren hebben: waarheid immers is het, dat geene ramp ter wereld, zoolang het maar blijft bij een teisteren van schepselen, te vergelijken is met de ramp welke onze zonden deden losbreken en waarvan een God zelf, op den Kalvarieberg, het onschuldige slachtoffer wilde zijn.

Nu ik die grondwaarheid voor uw geheugen heb opgeroepen, voel ik mij beter gerechtigd om u uit te noodigen

¹⁾ Matth. X, 24.

den toestand waarin wij allen verkeeren onder de oogen te zien, en om u, zonder omwegen, te spreken zoowel over onze plichten als over onze verwachtingen.

De plichten vat ik in een paar woorden samen: *vaderlandsliefde* en *standvastige lijdzaamheid*.

I

Vaderlandsliefde

Zeer beminde Broeders, vurig verlangde ik de dankbaarheid te vertolken welke ons bezielt, u en ons, die, om wille van onzen ouderdom, onzen maatschappelijken stand, of andere omstandigheden, uit andermans heldenmoed voordeel trekken, zonder er rechtstreeks en bepaald aan mede te doen.

Toen ik, na mijn afreis uit Rome, te Havre eerst, alwaar ik onze belgische, fransche en engelsche gekwetsten ging groeten; later te Mechelen, te Leuven, te Antwerpen, het genoeg had de hand te drukken onzer dapperen, die eenen kogel in het weefsel hunner ledematen of eene wonde op hun voorhoofd droegen, om den vijand bestormd of zijnen aanval mede afgeslagen te hebben, dan steeg vanzelf een woord van dankbaarheid jegens hen, bewogen, naar mijne lippen: „Kloekmoedige vrienden, zei ik hun, het is voor ons, voor elk van ons, voor mij, dat gij uw leven hebt blootgesteld en dat gij lijdt. Ik voel er behoefte aan u te zeggen hoe vol eerbied ik u erkentelijk ben,

'en ik mag u verzekeren dat heel het land beseft wat het u verschuldigd is."

Want ja, onze soldaten zijn onze redders.

Eene eerste maal, te Luik, hebben zij Frankrijk gered; eenen tweeden keer, in Vlaanderen, hebben zij den optocht van den vijand naar Calais gestuit; Frankrijk en Engeland weten het, en voor hunne oogen — zooals overigens heden voor heel de wereld — is België een land van helden. Nooit, in mijn leven, heb ik mij zoo trotsch gevoeld Belg te zijn, als wanneer ik op mijnen tocht door de fransche spoorstaties, tijdens mijn opont-houd te Parijs, bij mijn bezoek aan Lon-den, getuige was van de geestdriftige bewondering onzer bondgenooten voor de heldhaftigheid van ons leger. Onze Koning staat, in ieders achting, op de hoogste sport van de zedelijke grootheid; hij alleen, gis ik, weet het niet, terwijl hij als de eenvoudigste zijner soldaten, door de loopgraven trekt en met zijn helderen glimlach moed inboezemt aan de man-schappen wien hij vraagt onwrikbaar vertrouwen te hebben in het vaderland.

De eerste plicht van ieder belgischen burger is thans, beminde Broeders, dankbaar te zijn jegens ons leger.

Had iemand u uit eene schipbreuk of eenen brand gered, gij zoudt hem ten eeuwigen dage dank verschuldigd achten. Welnu, 't is niet één man, 't zijn er twee honderd vijftig duizend die strijden, lijden en sneuvelen voor u, opdat gij zoudt vrij

blijven, opdat België zijne onafhankelijkheid, zijn koningshuis, zijne vaderlandsgezinde eendracht beware, opdat het, na de lotgevallen welke op de slagvelden plaats grijpen, edeler, trotscher, reiner, heerlijker dan ooit zoude opstaan.

Bidt dagelijks, mijne Broeders, voor die tweehonderd vijftig duizend mannen en voor de oversten die hen tot de zege leiden; bidt voor onze wapenbroeders; bidt voor hen die vielen; bidt voor degenen die nog aan het strijden zijn; bidt voor de jonge manschappen, die zich tot den strijd van morgen vaardig maken.

Namens u allen stuur ik hun den groet onzer broederlijke toegenegenheid toe, met de verzekering, dat wij niet alleen bidden voor hun welslagen in den strijd en voor de eeuwige zaligheid hunner zielen, maar dat wij ook, tot hun inzicht, aanvaarden al het pijnlijke dat er voor ons naar ziel en lichaam ligt in den huidige toestand, al wat ons de toekomst nog zal medebrengen aan tijdelijke vernederingen, angstvolle uren en bittere smarten.

Den dag der eindzege zullen wij allen deelen in de eer; het is dus ook recht dat wij thans deelen in het leed.

Naar ik vernam, zouden er, vooral waar de bevolking het minst te verduren heeft gehad, soms tegen God verbitterde woorden gesproken worden, welke, koud berekend, als godslasteringen zouden klinken.

Oh! ik begrijp maar al te wel dat onze

natuur onwillekeurig opstaat tegen de rampen welke het katholieke België treffen: uit het geweten stijgt vanzelf de eisch omhoog, dat de goede uitslag de deugd op staanden voet bekroone en dat de onrechtvaardigheid zonder uitstel worde beteugeld.

Maar de wegen des Heeren zijn de onze niet, zegt de H. Schrift: de Voorzienigheid geeft vrijen loop, binnen de tijdruimte door hare wijsheid afgemeten, aan het spel van 's menschen driften en aan de wederkeerige botsing van tegenstrijdige belangen.

Hij is verduelig, wijl hij eeuwig is. Het laatste woord, dat het woord der barmhartigheid is, blijft aan hen die vertrouwen op de liefde. „Waarom zijt gij bedroefd, mijne ziel, en waarom ontstelt gij u? *Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?* Stel uwe hoop op God; zegen Hem spijt alles: is Hij immers uw God en uw Redder? *Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei et Deus meus*” ¹⁾.

Wanneer de heilige man Job, dien God stelde tot een voorbeeld van standvastigheid voor de toekomstige geslachten, door Satan, keer op keer, was beroofd geworden van zijne goederen, zijne kinderen, zijne gezondheid, dan kwamen zijne vrienden hoonend hem voorbijgegaan en hitsten hem tot opstand aan; zijne vrouw blies hem gedachten in van godslastering

¹⁾ Ps. XLII.

en verwensching: „Wat baat het u rechtvaardig te blijven? vloek God en sterf" ¹⁾). Alleen de man Gods bleef rotsvast in zijn geloof: „Uwe taal is die eener dwaze, wedervoer hij; toen God ons met zijne gunsten overlaadde, ontvingen we ze uit zijne hand; waarom zouden wij heden de kwalen weigeren waarmede Hij ons treft? Hij is de meester. Hij geeft, Hij neemt terug: zijn heilige Naam weze immer gezegend! *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum!* ²⁾

Welnu, de ondervinding bewees dat de heilige man gelijk had; het behaagde den Heer zijn trouwen dienaar reeds op deze wereld te beloonen; Hij schonk hem het dubbel terug van al wat hem werd ontnomen en, om zijnentwille verleende Hij aan zijne vrienden genade ³⁾.

Zoo goed als wie ook, misschien, weet ik wat ons arm vaderland te lijden had. En niet een Belg zal, hoop ik, betwijfelen dat die beproevingen, mijn gemoed als bisschop en als burger diep hebben aangedaan, 't Is mij of deze vier laatste maanden gansch een eeuw duurden.

Bij duizendtallen werden onze dapperen weggemaaid; echtgenooten, moeders beweenen afwezigen die zij nimmer zullen wederzien; de huisgezinnen sterven weg.

¹⁾ *Dixit autem illi uxor sua: adhuc tu permanes in simplicitate tua! Benedic Deo et morere.* Job II. 9. — ²⁾ Job II, 10; 1, 21. — ³⁾ Job XLI, 8-10.

de ellende neemt toe, de benauwdheid der lieden is hartbeklemmend. Te Mechelen en te Antwerpen zag ik de bevolking van twee groote steden, door den doodsangst aangegrepen tijdens de beschieting, welke voor gene zes en voor deze vier en dertig uren onophoudelijk duurde. Ik heb de diepst beproefde streken van het bisdom bezocht: Duffel, Lier, Sint-Rumoldus-Berlaar, Konings-Hoyckt; Mortsel, Waalhem, Muizen, Sinte-Katharina Waver, O. L. V. Waver, Sempst, Weerde, Eppeghem; Hofstade, Elewyt; Rymenam, Boort-Meerbeek, Wespelaar, Haacht, Werchter-Wackerzeel, Rotseelaar, Tremeloo; Leuven en den onmiddellijken omtrek: Blauwput, Kessel-Loo, Boven-Loo, Linden, Herent, Tildonk, Bueken, Relst; Aarschot, Wesemaal, Hersselt, Diest, Schaffen, Molenstede, Rillaar, Gelrode; en wat ik daar zag aan asch en puinen overtrof verre, ondanks het gruwbare waaraan ik mij verwachtte, al wat mijne inbeelding zich had kunnen voorstellen. Tot heden ontbrak mij de tijd om andere gedeelten van mijn bisdom te bezoeken; maar ik weet dat Haken-dover, Roosbeek, Bautersem, Budingen, Neerlinter; Ottignies, Mousty, Waver, Beyghem, Kapelle-op-den-Bosch, Humbeek, Nieuwenrode, Liezele, Londerzeel, Heyndonk, Mariekerke, Weert, Blaasvelt, er al even verwoest uitzien. Vele kerken, scholen, godshuizen, gasthuizen en kloosters vielen in puin of werden ten minste buiten gebruik gesteld. Gansche

dorpen zijn nagenoeg verdwenen. Te Werchter-Wackerzeel, bij voorbeeld, blijven er van de 380 woningen, nog 130 over; te Tremeloo liggen de twee derden der gemeente neergeschoten; te Bueken staan er, op 100 huizen, nog 20 recht; te Schaffen zijn er van de 200 huizingen 189 verdwenen, en schieten er 11 over. Te Leuven is een derde van de bebouwde stad verwoest; 1074 woningen gingen te niet; voegen wij bij de stad haar onmiddellijken omtrek, met name de gemeenten Kessel-Loo, Herent en Heverlee, dan klimt het getal afgebrande woningen tot 1823. In het mij steeds zoo dierbare Leuven, waar ik mijne gedachten niet kan van afkeeren, zal de heerlijke Sint-Pieterskerk haar voormaligen luister nooit meer terugzien; het oude Sint-Ivo-College; de stedelijke school voor schoone kunsten; de handels- en consulaire school van de Universiteit; de grijze hallen; onze rijke bibliotheek met hare verzamelingen, hare incunabelen, hare onuitgegeven handschriften, haar archief; de galerij harer beroemde zonen sedert de eerste dagen van hare stichting, beeltenissen van de rectors, kanseliers, vermaarde professors, welke daar prijken en tot heden leeraars en studenten doordrongen van erfelijken adel en steeds tot den arbeid aanmoedigden; al die samengehoopte rijkdommen op het gebied van den geest, van de geschiedenis en van de kunst, de vrucht van vijf eeuwen zwoegens, dit alles is vernield.

Talrijke parochiën werden van haren herder beroofd. Ik hoor nog het beklag van dien grijsaard wien ik vraagde of hij 's Zondags mis gehoord had in zijne doorschoten kerk: 't is twee maand geleden, antwoordde hij, dat wij nog eenen priester gezien hebben. De pastoor en de onderpastoor bevonden zich in een concentratiekamp te Munsterlagen, niet verre van Hanover.

Duizenden Belgische burgers werden zoo weggevoerd naar de gevangenissen in Duitschland, naar Munsterlagen, Celle, Magdeburg. Te Munsterlagen alleen verbleven er 3100 gevangene burgers. De geschiedenis zal verhalen wat zij, lichamelijk en zedelijk, op hunnen langen lijdensweg te verduren hadden.

Honderden onschuldigen werden neergeschoten; ik ben nog niet in bezit van de volledige doodenlijst, maar ik weet o. a. dat er te Aarschot 91 waren en dat hunne medeburgers daar, onder doodsb bedreiging, gedwongen werden er grafkuilen voor te delven. Te Leuven en in den omtrek werden 176 personen, mannen, vrouwen, ouderlingen en onmondige kinderen, rijk of arm, gezond of krank, doodgeschoten of kwamen in de vlammen om.

In mijn bisdom alleen werden, bij mijn weten, dertien priesters of kloosterlingen ter dood gebracht. ¹⁾

¹⁾ Hunne medebroeders in het kloosterleven of in het priesterschap zullen verlangen hunne namen

Een hunner, de pastoor van Gelrode, viel, naar alle waarschijnlijkheid, als martelaar. Ik ben ter bedevaart gegaan naar zijn graf en omringd door zijne herderlijke kudde, die hij pas geleden nog met den ijver eens apostels bestierde, heb ik hem gesmeekt, van uit den hoogen hemel te waken over zijne parochie, over ons bisdom en over ons vaderland.

Wij kunnen het getal onzer dooden niet meer uitmaken, noch de uitgestrektheid onzer puinen schatten. Wat zou het zijn, moesten wij onze schreden richten naar de streken van Luik, Namen, Ardenne, Dinant; Tamines, Charleroi; naar Virton, de Semois, heel de provincie Luxemburg; naar Dendermonde, Diksmuiden, naar onze beide Vlaanderen? ²⁾

te kennen; ik geef ze hier op: Dupierreux, van het Gezelschap van Jesus; Broeder Sebastianus en Broeder Allard, van de Congregatie der Josephieten; Broeder Candidus, van de Congregatie der Broeders van Barmhartigheid; Pater Maximus, Capucien, en Pater Vincentius, Conventueel; Lombaerts, pastoor te Boven-Loo; Goris, pastoor te Autgaerden; Carette, leeraar in het bisschoppelijk College te Leuven; De Clerck, pastoor te Bueken; Dergent, pastoor te Gelrode; Joannes Wauters, pastoor te Verbrande Brug. Verschillende omstandigheden laten ons toe te denken, dat de pastoor van Herent, Van Bladel, een eerbiedwaardige ouderling van 71 jaar, ook ter dood gebracht werd; maar tot heden werd zijn lijk niet teruggevonden. Zijn lijk werd 22 Jan. te Leuven opgegraven.

²⁾ Ik zeide, dat er in het bisdom Mechelen dertien geestelijken gedood werden. Voor zooveel het mij thans bekend is, zijn er ruim dertig in de bisdommen Namen, Doornik en Luik: Schlögel, pastoor van Hastière; Gille, pastoor van Couvin;

Daar zelfs, waar de menschenlevens en de gebouwen ongedeerd bleven, wat al verborgen rampspoed! Tal van huisgezinnen, weleer in welstand, verkeerden thans in bekrompen omstandigheden; de handel ligt stil; de bedrijvigheid der stielen is onderbroken en de nijverheid gestremd; duizenden en duizenden ambachtslieden blijven werkeloos; de arbeiders, de winkeldochters, eenvoudige dienstmeiden zijn van hun broodwinning beroofd; al deze zielen wenden zich koortsig op hun smartleger om en vragen u: Wanneer toch komt er een einde aan? Slechts dit kunnen wij antwoorden: Dat weet God alleen.

Ja, mijne zeer beminde Broeders, dat weet God alleen. Hij is de Heer en Meester der gebeurtenissen en de opperste schikker der maatschappij. „*Domino est terra et plenitudo ejus; orbis terrarum et universi*

Pieret, onderpastoor te Etalle; Alexandre, pastoor te Mussy-la-Ville; Maréchal, Seminarist van Maissin; E. P. Gillet, benedictijn van Maredsous; E. P. Nicolas, witheer der abdij van Leffe; twee Broeders van dezelfde abdij; een Broeder van de Congregatie der Oblaten; Poskin, pastoor van Surice; Hotlet, pastoor van Alloux; Georges, pastoor van Tintigny; Glouden, pastoor van Latour; Zenden, rustend pastoor te Latour; de E. H. Jacques; Druet, pastoor van Acoz; Pollart, pastoor van Roselies; Labeye, pastoor van Blegny-Trembleur; Thielen, pastoor van Haccourt; Janssen, pastoor van Heurre le Romain; Chabot, pastoor van Forêt; Dossogne, pastoor van Hockay; Renzonnet, onderpastoor te Olme; Bilande, aalmoezenier der doofsommen, te Bouge; de E. H. Docq, enz.

qui habitant in eo. Aan u, o Heer, de aarde met al wat zij behelst; aan u onze aardbol met al zijne bewoners" ¹⁾). De allereerste betrekking, die tusschen het schepsel en den Schepper ontstaat, is die eener algeheele afhankelijkheid van het schepsel tegenover Hem. Ons wezen hangt van Hem af, onze natuur, onze vermogens, onze handelingen, onze werkzaamheden. Elken stond die verloopt, blijkt die afhankelijkheid opnieuw, omdat, kwam er de hulp des Almachtigen niet bij, het bestaan van het eerste stipje tijds vergaan zou bij het eerstvolgende. De aanbidding, dat wil zeggen het erkennen van Gods opperheerschappij, mag niet eene voorbijgaande akte of handeling wezen; zij moet zijn de bestendige staat van een schepsel dat zijn oorsprong bewust is. Op elke bladzijde onzer heilige Boeken bevestigt Jehovah zijn souverain gebied. Heel de aanleg van de Oude Wet, heel de geschiedenis van het uitverkoren volk streeft naar dit zelfde doeleinde: Jehovah op zijnen troon gevestigd houden, de afgoden verbrijzelen. „Ik ben de eerste en de laatste, zegt Hij bij Isaias, en buiten Mij is er geen God. Wie is er als ik? Dat hij vooruittrede en spreke!.... Bestaat er een andere toevlucht als Ik?.... Ik maak het licht en schep de duisternissen; Ik doen vrede ontstaan en schep het ongeluk; Ik ben Jehovah die dit alles te weeg breng... Wee hem die twist met wien hem boet-

¹⁾ Ps. XXII, I.

seerde, hem scherf onder de aarden scherven! Spreekt de klei tot den potbakker: Wat vervaardigt gij? en het werk tot den werkmán: Gij zijt onhandig?.... Spreekt, beraamt, overlegt, ja. Maar, weet het wel, de God van rechtvaardigheid, de God die redt ben Ik alleen!"¹⁾).

Ah! hoovaardige rede, gij meendet God te kunnen derven! Gij spottet, wanneer Hij, door Christus en zijne Kerk, de ernstige woorden van verzoening en boetvaardigheid uitsprak. Verblind door uwen kortstondigen voorspoed, zwemmend in goud en weelde, waart gij, ijdele, verwaten mensch, u zelven genoeg! En de ware God werd in de vergetelheid gedoken, miskend, gelasterd, tergend soms, door hen die, uit hoofde van hunnen stand, moesten worden tot levende voorbeelden van eerbied der orde en dezer grondvesten. De anarchië drong in de onderste lagen der samenleving door; rechtschappen lieden voelden zich geërgerd: Hoelang toch, dachten zij, hoelang toch, Heer, zult Gij den hoogmoed der ongerechtigheid dulden? Waar zijt gij, Meester, of zult gij ten langen laatste gelijk geven aan den goddelooze die uitbazuint; dat gij ophielt belang te stellen in uw werk?

Een donderslag, — en daar liggen al de berekeningen der menschen dooreengeworpen. Heel Europa beeft en siddert.

¹⁾ Isaías. XLV, 21.

De vrees des Heeren is het uitgangspunt van de wijsheid.

Allerlei gevoelens ontroeren de zielen, maar één drijft boven, te weten, dat God zich openbaart als opperste Meester.

De natiën die, de eerste, den stormloop aanvingen, zoowel als de natiën die zich verdedigen, ondervinden, dat zij beiden in de handen zijn van Hem die het begin en het einde is van alles.

Zij die het bidden sindslang verleerd hadden, wenden zich nu naar God terug. In het leger, in het burgerlijk leven, in het openbaar, in het innigste van het geweten, wordt er gebeden. En dit maal is het geen gebed, dat van buiten werd geleerd en maar langs de lippen zweeft; neen, het stijgt op uit het diepste der ziel tot de opperste Majesteit in den hoogedelen vorm van de offerande des levens. 't Is gansch het wezen, dat zich voor God slachtoffert. 't Is de aanbidding, de vervulling van het eerste en hoofdzakelijke gebod uit de zedelijke en godsdienstige orde: „*Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies*. Gij zult den Heer uwen, God aanbidden, en u tot zijnen dienst alleen stellen" ¹⁾).

Zij zelfs die morren en den moed niet vinden het hoofd te bukken onder de hand die ons slaat en ons zalft, erkennen, op hunne wijze, Gods opperheerschappij, want zij lasteren Hem alleen, omdat Hij zich, naar hunnen zin, niet haastig ge-

¹⁾ Math. IV, 10.

noeg volgens hunnen verlangens schikt.

Edoch wij, mijne Broeders, wij willen Hem in oprechtheid aanbidden. Wij aanschouwen nog niet in haar vollen luister de veropenbaring zijner wijsheid, maar ons geloof borgt er ons de aanstaande werkelijkheid van. Wij vernederen ons voor zijne rechvaardigheid en hopen op zijne barmhartigheid. Met den heiligen man Tobias erkennen wij dat Hij ons kastijdt, omdat wij gezondigd hebben, maar wij houden het voor zeker dat Hij one zal redden, omdat Hij barmhartig is. *Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras; et ipse salvabit nos propter misericordiam suam* ¹⁾).

Het ware wreed op onze tekortkomingen te drukken, op het oogenblik dat wij ze zoo duur en met zooveel edelmoedigheid uitbetalen. Zouden wij echter niet bekennen dat er ons iets uit te boeten stond? Van hem wien veel gegeven werd, heeft God het recht veel terug te eischen. „*Omni autem cui multum datum est, multum quaeretur ab eo*” ²⁾).

En ja, steeg wel het zedelijk en godsdienstig peil des lands in verhouding met zijne stoffelijke welvaart? De zondagsrust, het bijwonen der mis op zon- en feestdagen, de eerbied van het huwelijk, de wetten der zedigheid, hoeverre stond het daarmee bij u? Wat gewerd, zelfs in de christelijke huisgezinnen, de eenvoud onzer voorouders, de geest van boet-

¹⁾ Tob. XIII, 6. — ²⁾ Luc. XII, 48.

vaardigheid, het betrouwen op het gezag. En wij, kloosterlingen, priesters, bisschop, wij vooral wier verheven zending het is in ons leven, nog meer dan in onze redenen, het evangelie van Christus af te beelden, waren wij voldoende gerechtigd om tot ons volk het woord des Apostels te richten: „Bootst uw leven op het mijne na, zooals het mijne dat van Christus nabootst? *Imitatones mei estote, sicut et ego Christi*” ¹⁾. Wij arbeidden, ja; wij baden jawel; maar dat is niet genoeg. Wij zijn plichtshalve aangesteld tot uitboeters van de zonnen der wereld. Welnu, wat verkreeg in ons leven de bovenhand, ofwel het onbezorgde bestaan ofwel de boetpleging?

O ja, op ons allen viel, bijwijlen, het verwijt dat de Heer aan zijn uitverkoren volk deed, na dezes uittocht uit Egypte: „Ik had mijn volk welstand vergund en het werd wederspanning; mijne zonen werden ontrouw; zij behandelden Mij alsof Ik hun God niet was; Ik zal hen behandelen als waren zij mijn volk niet meer. *Incrassatus est dilectus et recalci-travit... Infideles filii; ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, et ego provocabo eos in eo qui non est populus.* Ik zal hen nochtans redden, want Ik wil niet dat hunne tegenstrevers zich vergissen en zeggen: Onze hand is machtig geweest; wij zijn het en de Eeuwige is het niet die al deze dingen voltrokken heeft.

¹⁾ I Cor. XI, 1.

Sed propter iram inimicorum distuli, ne forte superbirent hostes eorum et dicent: Manus nestra excelsa, et non Dominus fecit haec omnia. Weet dan dat Ik God ben. en dat er geen andere God is buiten Mij(Ik doe leven en Ik doe sterven; Ik sla wonden en Ik heel. Videte quod ego sim solus et non sit alius Deus practer me. Ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam et ego sanabo" ¹⁾.

God zal België verlossen, mijne Broeders; daar moogt gij niet aan twifelen.

O liever: Hij verlost het alreeds. Inderdaad, ontwaart gij van nu af, tusschen de schemeringen van den brand en de dampen van het bloed heen, de bewijzen zijner liefde niet?

Waar is de vaderlander die niet voelt dat België grooter werd? Wie onzer zou het aandurven de laatste bladzijde uit het boek onzer geschiedenis te scheuren? Wie aanschouwt er zonder trots de glorie welke van ons gefolterd vaderland uitstraalt?

Terwijl onze moeder, te midden der weeën, heldenmoed baart, stort zij levenskracht in het bloed harer zonen.

Wij hadden, laten wij het bekennen, eene les van vaderlandsliefde noodig.

Er waren Belgen, en groot was hun getal, die hunne krachten verspilden en hunnen tijd verbeuzelden in tot niets leidend getwist van standen en rassen en persoonlijke hartsochten.

¹⁾ Deuter. Cant. Moysis, XXXII, 15 en volg.

Wanneer evenwel, op 2^{en} Augustus, een vreemde mogendheid, vertrouwend op hare macht en het gezworen woord niet in acht nemend, onze onafhankelijkheid durfde bedreigen, dan stonden alle Belgen, zonder onderscheid van gezindheid, maatschappelijken rang of afkomst, als één man recht, geschaard rondom hunnen Koning en hunne regeering om aan den overweldiger te zeggen: Doorgaan zult ge niet.

Eensklaps zijn we nu voor goed onze vaderlandsliefde bewust. Er leeft inderdaad, mijne Broeders, in elk van ons een gevoel dat dieper ligt dan het eigenbelang, dan de banden des bloeds of de drang der partijen: de behoefte namelijk en derhalve de wil zich voor het gemeenebest op te offeren, voor datgene wat Rome „de zaak des volks”, „res publica”, heette: dit gevoel is de *vaderlandsliefde*.

Het vaderland is niet enkel eene samscholen van lieden of huisgezinnen die denzelfden grond bewonen, door gebuurschap of bedrijf onderling min of meer met elkander in betrekking staan, en dezelfde blijde of droeve gedenkdagen vieren; neen, het vaderland is eene vereeniging van zielen, een verbond van geesten en harten ten dienste eener maatschappelijke inrichting, die men, ondanks alles, ja ten koste van zijn bloed, moet vrijwaren en verdedigen, onder de leiding van hem of hen die haar lot in handen hebben. En juist omdat eene zelfde bezieling hen voortdrijft, deelen landge-

nooten, door hunne overleveringen in het leven hunner voorouders en door hun streven en hunne verwachting in het leven der komende geslachten.

De vaderlandsliefde, innerlijk grondbegin van eenheid en orde, organisch verband onder de leden van een zelfde vaderland, was door de denkers en de rechtsgeleerden van het oude Griekenland en het oude Rome, aanzien als de verhevenste der natuurlijke deugden. Aristoteles, de vorst der heidensche wijsgeeren, achtte de belangloosheid ten dienste van het gemeenebest, dat is, van den Staat, het ideaal bij uitnemendheid hier op de wereld.

Onze heilige godsdienst maakt van de vaderlandsliefde eenen plicht: er is geen volmaakt christen of hij is ook een volmaakt vaderlander. Die godsdienst verheft het ideaal der heidensche rede en verduidelijkt het, met te doen inzien dat het slechts in het Onvoorwaardelijke, het Volstreckte tot werkelijkheid komt.

Hoe komt het dan ook, dat eensklaps in eene algemeene, onwederstaanbare, plotselinge beweging, al de zonen eener zelfde natie opstonden om in eene zelfde krachtsinspanning aan eenen vijand onzer eenheid en onafhankelijkheid het hoofd te bieden? Hoe komt het, dat oogenblikkelijk, al de bijzondere belangen zwichten voor het algemeen belang, en dat elk zijn leven zou ten beste geven voor het Vaderland?

Toch is het niet waar dat de Staat, in

den grond, meer waard is dan de enkeling en dan het huisgezin, vermits de Staat bepaald tot het welzijn van huisgezinnen, en personen ingericht is.

Het is niet waar dat het vaderland een Afgod, een Moloch is — op wiens altaar alle levens, met recht en billijkheid, mogen geslachtofferd worden.

De woestheid der heidensche zeden en de dwingelandij der Romeinsche Keizers leidden tot deze dwaalleer — en het militarisme onzer dagen streefde er naar, deze dwaalleer te doen opleven — dat de Staat almogend is en dat zijne willekeurige macht het Recht doet ontstaan.

Neen, wedervoert de katholieke godgeleerdheid; het Recht is de Vrede, dat is de inwendige orde van het land, gegrondvest op de Rechtvaardigheid.

Nu, de Rechtvaardigheid zelve is slechts hierom onvoorwaardelijk en volstrekt, dat zij de uitdrukking is van de noodzakelijke betrekkingen van de menschen met God, en onderling met elkander.

De oorlog om den oorlog is dan ook een misdaad. De oorlog is maar te wettigen voor zooveel hij een noodig middel is tot het verzekeren van den vrede. „De vrede moet niet dienen tot voorbereiding van den oorlog, zegt de H. Augustinus. Oorlog mag maar gevoerd worden om vrede te bekomen. *Non enim pax quaeritur ut bellum excitetur; sed bellum geritur ut pax adquiratur.*” ¹⁾

¹⁾ S. Aug. Epist. ad Bonifacium, 198, 6.

Beschouwd met het licht dezer leering, welke de H. Thomas van Aquino hervat en tot de zijne maakt, neemt de vaderlandsliefde een godsdienstigen aard aan.

De belangen der huisgezinnen, standen en partijen, het lichamelijk leven van een ieder staan, gemeten met den maatstaf van innerlijke waarde, ver beneden het vaderlandsche ideaal, omdat dit ideaal het Recht is, dat onvoorwaardelijk en volstrekt is. Of anders gezegd, dit ideaal is de openbare erkenning van het Recht, op de natie toegepast — de nationale Eer.

Nu, er is, in wezenlijkheid, niets volstrekt en onvoorwaardelijk, tenzij God.

God alleen beheerscht, door zijne Heiligheid en door de Oppermacht van zijn gezag, alle belangen en alle gemoederen.

Bevestigen dat alles volstrekt moet onderworpen blijven aan het Recht, aan de Rechtvaardigheid, aan de Orde en aan de Waarheid, dat is zooveel als Gods bestaan bevestigen.

En toen onze nederige soldaten op onzen gelukwensch over hunne dapperheid ons in alle eenvoud antwoordden: „Wij hebben slechts onzen Plicht gedaan”, of „de Eer gebiedt het”, dan drukten zij, op hunne wijze, den godsdienstigen aard hunner vaderlandsliefde uit.

Wie gevoelt niet, dat de vaderlandsliefde „heilig” is, en dat een aanslag tegen de nationale waardigheid als 't ware eene ontheiliging is?

Een Stafofficier stelde mij onlangs de

vraag of een soldaat die sneuvelt voor eene rechtvaardige zaak, — en dat is de onze, — martelaar is. In den strengsten zin van 't woord, volgens de godgeleerden, neen, die soldaat is geen martelaar, want hij sterft met de wapens in de hand, terwijl de martelaar zich, zonder verdediging, aan het geweld zijner beulen overlevert.

Verlangt gij echter te weten wat ik denk over de eeuwige zaligheid van den dappere, die, zijn lot bewust, het leven ten beste geeft om de eer zijns vaderlands te verdedigen en om de gekrenkte rechtvaardigheid te doen eerbiedigen, dan aarzel ik niet te antwoorden dat de Heer gewis de dapperheid van den soldaat bekroont en dat de dood — christelijk aanvaard — zijne zielezaligheid verzekert.

Wij hebben, zegt Onze Heer Jesus-Christus, geen beter middel om de liefde te beoefenen, dan ons leven te geven voor hen die wij beminnen. *Majorum dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* ¹⁾

De soldaat die sterft om zijne broeders te redden, om altaar en haard in het vaderland te verdedigen, legt die hooge liefdedaad af.

Het is mogelijk; dat hij de zedelijke waarde van zijn offer zoo nauwkeurig niet ontleed heeft, maar is het noodig te te denken dat God van den dappere, midden in het gewoel van 't gevecht, de

¹⁾ Jo. XV, 13.

berekenende stiptheid afeischt van den zedeleeraar of den godgeleerde?

Wij bewonderen den heldenmoed van den soldaat: zou het mogelijk zijn, dat God dien heldenmoed niet met liefde aanvaarde?

Christelijke moeders, weest trotsch op uwe zonen. Onder al onze smarten is er wellicht geene onzen eerbied zoo waardig als uwe smart. Ik zie u, dunkt mij, in rouw, maar recht toch, naast de Moeder der smarten, aan den voet des kruises. Ik kan niet nalaten mijnen gelukwensch te voegen bij mijn rouwbeklag. Al onze helden worden niet aan de dagorde der legers gebracht, maar wij hebben reden te verhoppen, dat zij de onverwelkbare kroon der zaligen zullen erlangen.

Want zoo groot is de kracht van eene akte van volmaakte liefde, dat zij voldoende is om heel een zondig leven uit te wisschen: zoo wrdrt in eenen oogwenk een zondaar tot eenen heilige. En het moet ons allen tot christelijken troost verstrekken, te denken, dat, niet alleenlijk onder de onzen, maar eveneens in de andere oorlogvoerende legers, dezen die ter goeder trouw gehoorzamen aan de tucht hunner oversten, om eene zaak te dienen, welke zij rechtvaardig achten, de uitwerksels genieten van de zedelijke kracht hunner opoffering. En, hoevelen zijn er niet onder die jongelingen van twintig jaren, wien het misschien zou ontbroken hebben aan moed om wel te leven, en die, medegerukt door hunne

vaderlandsliefde, den moed hebben om wel te sterven?

Niet waar, beminde Broeders, God bezit de kunst de barmhartigheid en de wijsheid met de rechtvaardigheid meesterlijk te vermengen, en moet gij niet bekennen, dat de oorlog, al is hij voor ons aardsche leven een geesel, wiens uitgestrektheid wij moeilijk kunnen schatten, toch voor de zielen een middel tot zuivering en uitboeting is, een hefboom die haar optilt tot de christelijke vaderlandsliefde en de christelijke belangloosheid?

II

Standvastige lijdzaamheid

Wij mögen het, zonder hoovaardig te zijn, bekennen, mijne Broeders, ons klein België heeft de eerste plaats in de achtig der volkeren veroverd.

Er waren, ik weet het wel, in Italië en in Nederland namelijk, behendige lieden, die zeiden; Waarom België blootgesteld aan dit overgroot verlies van rijkdommen en menschenlevens? Ware het niet voldoende geweest zich mondeling te verzetten tegen 's vijands aanval of, des noods, een kanonschot te lossen op de grens?

Maar ieder die het wel meent, zal met ons zijn en de uitvinders van die klein-geestige berekeningen ongelijk geven.

Zulke opvatting van het algemeen nut is noch voor enkelingen, noch voor maatschappijen het leidsnoer van de christelijke burgerdeugd.

Artikel 7 van het verdrag te Londen geteekend, op 19 April 1839 door Koning Leopold, in naam van België, langs eenen kant; door den Keizer van Oostenrijk, den Koning van Frankrijk, de Koningin van Engeland, den Koning van Pruisen, den Keizer van Rusland, langs den anderen kant, luidt dat „België een onafhankelijken en voor eeuwig onzijdigen staat zal uitmaken, en dat het zal verplicht zijn dezelfde onzijdigheid tegenover al de staten in acht te nemen, zonder haar te schenden, noch te dulden, dat zij geschonden worde.”

Van hunne zijde beloven de mede-onderteekenaars voor zich zelve en voor „hunne opvolgers, bij eed, dat zij het verdrag zullen naleven en nakomen voor al zijne bepalingen en artikelen.”

De eer van België stond hier op het spel: het hield zijn woord, en verdedigde dan ook zijne onafhankelijkheid.

De andere mogendheden hadden hun woord verpand de onzijdigheid van België te eerbiedigen en te beschermen: Duitschland heeft zijnen eed gebroken; Engeland is er getrouw aan.

Zoo staan de feiten.

Het geweten heeft souvereine rechten; het ware onzer onwaardig geweest, ons te verschuilen achter eenen schijn van weerstand. Wij beklagen onzen eersten geestdrift niet; wij zijn er fier op. Wij hadden, op een plechtig uur, eene aangrijpende bladzijde in onze geschiedenis neer te schrijven, — en wij hebben ge-

wild dat die bladzijde rechtzinnig zou wezen en heerlijk.

En wij zullen, zoolang het zijn moet, het bewijs leveren hoe standvastiglijk wij lijdzaam zijn.

De eenvoudige lieden geven ons hier andermaal het voorbeeld. De burgers van alle standen hebben hunne zonen edelmoedig geschonken aan het vaderland; maar de eenvoudige lieden vooral lijden ontberingen, koude, honger mischien. Welnu, moet ik over de gevoelens van het volk oordeelen naar mijn eigene waarneming in de volkswijken van Mechelen en in de meest geteisterde gemeenten van mijn bisdom, dan vertoont het in zijn lijden een wondere wilskracht. Het wacht op de vergelding, maar het doet geen afstand van zijn recht.

De beproeving is in de almachtige hand der goddelijke Voorzienigheid een tweesnijdend wapen.

Staat gij tegen haar op, dan zal het u doodelijke kwetsen. Buigt gij het hoofd en aanvaardt gij ze, dan zal het u ter zaligheid strekken.

God beproeft ons, zegt de H. Apostel Jacobus, maar nooit zet Hij ons tot het kwaad aan. Al wat van Hem komt is goed; al wat uit den hemel over ons nederdaalt, zijn, in de inzichten Gods, lichtstralen en liefdeblijken. Maar wij, door toe te geven aan de verlokking van onbeteugelde driften, maken soms de weldaden der Voorzienigheid tot een doodelijk vergift onzer zjelen. Gelukkig

dan, besluit stoutmoedig de oude Apostel, gelukkig hij die verduuldig zijne wederwaardigheden doorstaat: want, eens het bewijs zijner lijdzaamheid geleverd, ontvangt hij hiernamaals de eeuwige kroon door God beloofd aan hen, die Hem beminnen ¹⁾.

Onze klachten dan gestaakt, mijne Broeders.

Wel wilde ik op u toepassen de woorden van den H. Apostel Paulus in zijnen brief aan de Hebreërs. Zich richtend tot al de christenen, bracht hij hun het voorbeeld der bloedige offerande van onzen gekruisten Zaligmaker in herinnering en zeide: „Gij hebt nog niet wederstaan tot bloedens toe. *Nondum usque ad sanguinem restitistis*” ²⁾. Niet alleen haal ik u dit algemeen en alles overtreffend voorbeeld van den Kalvarieberg aan, maar ik verwijs u ook naar het voorbeeld van onze dertig, wellicht veertig duizend soldaten die hun bloed vergoten voor het vaderland. Ten aanschijn van die dapperen, zegt mij, wat hebt gij verduurd, wat hebt gij te lijden gehad, gij die maar den gewonen gang uwer levenswijs moet derven, uw dagblad, een gelegen vervoer op reis, de middelen van verbinding met uwe bloedverwanten? Moge de vaderlandsliefde van ons leger, moge de heldhaftigheid van onzen Koning, van onze welbeminte Koningin, zoo aandoenlijk in hare grootmoedigheid, ons een spoor-

¹⁾ Jac. I, 12 en verv. ²⁾ Ad. Hebr. XII, 4.

slag en een steun wezen! Laten wij niet klagen, of althans klagen wij voortaan niet meer.

Laten wij onze vrijmaking verdienen. Laten wij haar bespoedingen meer nog door een deugdzaam leven, dan met de gebeden van onze lippen.

Moed, mijne Broeders! het lijden zal eindigen: de kroon des levens voor onze zielen, de glorie voor ons vaderland zullen nooit vergaan.

Neemt wel in acht dat ik u niet vraag een enkele uwer vaderlandsche verwachtingen prijs te geven.

Integendeel, ik houd het voor eenen plicht van mijn herderlijk ambt te bepalen wat u in geweten te doen staat tegenover de macht die ons land overviel en, tijdelijk, het grootendeels bezet.

Deze macht is geen wettig gezag. Bijgevolg zijt gij haar, in het innige van uw gemoed, noch achting, noch verkleefdheid, noch gehoorzaamheid verschuldigd.

Het eenig wettig gezag in België is datgene dat aan onzen Koning, aan zijne regeering, aan de vertegenwoordigers der natie toebehoort. Dit alleen is voor ons het gezag. Dit alleen mag aanspraak maken op onzen eerbied, op de genegenheid onzer harten, op onze onderhoorigheid. Uit hun eigen zouden de bestuurlijke acten van den bezetter krachteloos zijn; maar de wettige overheid verleent, stilzwijgenderwijze, eene soort herkenning aan de akten door het openbaar belang gerechtvaardigd; en uit deze her-

kenning spruit al hunne gerechtelijke waarde.

Bezette provincies zijn geen veroverde provincies.

Zoomin Gallicië eene provincie van Rusland is, evenmin is België eene provincie van Duitschland.

Nochtans, feitelijk verkeert het bezette gedeelte des lands in eenen toestand welken het eerlijk moet doorstaan. Meest al onze steden gaven zich aan den vijand over. Zij zijn in geweten verplicht de aangenomen voorwaarden hunner overgave na te komen.

Van den aanvang des oorlogs af, hebben de burgerlijke overheden van het land met nadruk aan het volk aanbevolen zich van alle vijandelijkheden tegen het invallende leger te onthouden. Die aanbevelingen blijven in zwang. Aan ons leger alleen — met behulp der dappere bondgenooten — is de eer en de taak opgedragen van het vaderland te verdedigen.

Laten wij daar bepaald onze vrijmaking van afwachten.

Hun die met de macht der wapenen over ons land heerschen en die de ridderlijke kracht, waarmede wij onze onafhankelijkheid hebben verdedigd en nog verdedigen, in het diepste huns harten moeten bewonderen, zullen wij die blijken van inschikkelijkheid betuigen welke het algemeen belang oplegt. Velen onder hen bevestigen, dat zij thans, in de maat van hun vermogen, onze beproevingen

willen lenigen en medewerken om alhier, voor zooveel het kan, het regelmatig burgerlijk leven herin te richten. Laten wij de bevelen welke zij ons opleggen eerbiedigen, zoolang deze noch de vrijheid van ons christelijk geweten noch ons vaderlandsch eergevoelen krenken. Doet niet alsof de moed bestond in uitdagen of tarten, en de dapperheid in het verwekken van opschudding.

Gij, in het bijzonder, dierbare medebroeders in het priesterschap, weest tevens de beste handhavers van de vaderlandsliefde en de steunen van de openbare orde.

Op de slagvelden hebt gij u schitterend gedragen. De Koning en het leger bewonderen de onverschrokkenheid onzer militaire aalmoezeniers in het aanschijn des doods, en de naastenliefde onzer ambulanciers en ziekenverplegers. Uwe bisschoppen zijn trotsch op u.

Gij hebt bitter geleden. Gij zijt erg belasterd geworden. Weest verduuldig. De geschiedenis zal u recht laten wederbaren. Van heden af, breng ik daartoe mijn getuigenis bij. Overal waar het mij mogelijk was, heb ik de bevolking ondervraagd en de geestelijkheid, waaronder een vrij aanzienlijk getal priesters die naar de gevangenissen in Duitschland werden weggevoerd, en die uit een gevoel van menschlievendheid, waaraan ik met genoeg hulde breng, thans in vrijheid zijn gesteld. Welnu, ik bevestig op mijne eer en ben bereid bij eed te ver-

klaren, dat ik, tot heden toe, geen enkelen priester of kloosterling aantrof, die de burgerlijke bevolking zou aangezet hebben tot het gebruik van wapens tegen den vijand. Allen, integendeel, leefden trouw de bisschoppelijke onderrichtingen na, welke zij reeds in het begin van Augustus ontvingen en die hun voorschreven hun zedelijken invloed op onze bevolking te gebruiken, om ze tot gelatenheid en tot eerbied der militaire verordeningen aan te zetten.

Kwijt u met volharding van deze taak van vrede: gij kunt niet beter uwe vaderlandsliefde uitoefenen.

Aanvaardt met grootmoedigheid de ontberingen welke gij te verduren hebt. Leidt nog, zoo mogelijk een eenvoudiger leven. Een uwer medebroeders, ten gevolge der plundering bijna tot armoede gebracht, zegde mij dezer dagen: Ik zou willen altijd geleefd te hebben, gelijk nu. Legt steeds meer en meer ijver aan den dag in uwe werken van barmhartigheid, lichamelijke en geestelijke. Laat u naar het voorbeeld van den grooten Apostel, „dag voor dag, in beslag nemen door de zorgen voor uwe kerk; niemand kwijne, of gij zult mede kwijnen; niemand valle, of gij zelf zult door het vuur verteerd worden” ¹⁾).

Treedt op als voorvechters voor de deugden welke u de burgerlijke eer zoo-
wel als het Evangelie opleggen. „Al wat

¹⁾ II Co. XI, 29.

waar, wat eerlijk, wat rechtvaardig, wat kuisch, wat beminnelijk, wat hoffelijk deugdelijk en verdienstelijk is, weze het voorwerp uwer betrachting." Moge de deftigheid van ons leven ons het recht geven dit fiere besluit van den H. Paulus tot het onze te maken: „Hetgeen ik u geleerd heb, hetgeen gij uit mijnen mond vernomen hebt, waar ge getuige van geweest zijt in mijn leven, stelt dat in beoefening; en de God van vrede zal met u zijn. *Quae et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me, haec agite: et Deus pacis erit vobiscum*" ¹⁾).

BESLUIT

Laat mij, zeer beminde Broeders, u andermaal opwekken tot standvastig gebed, tot boetvaardigheid, tot het bijwonen der H. Mis en het naderen ter H. Tafel voor de gewijde zaak van ons dierbaar vaderland.

Zondag, 3 Januari, voornamelijk, zal een algemeene biddag zijn voor België. Eene algemeene Communie en een plechtig Lof zullen dien dag plaats hebben voor den zegen onzer wapens.

Ik zet de EE. HH. Pastoors aan, alle Zaterdagen eene uitvaart te doen voor de zielerust onzer gesneuvelde soldaten.

De geldmiddelen, ik weet het, zijn schaars voor iedereen. Maar toch, laat er mij op drukken: hebt gij weinig, geeft weinig, maar geeft wat gij geven kunt.

¹⁾ Philipp. IV, 8-9.

om de ellende te verzachten van dezen uwer landgenooten die zonder onderkomen zijn, of gebrek lijden aan vuur en aan brood. Ik heb daartoe de HH. Pastoors gelast in elke parochie een Comiteit tot stand te brengen. Zijt hun behulpzaam en weest zoo liefdadig de aalmoezen, welke gij van uwen overschot, om niet te zeggen van uwe nooddrift, kunt afnemen, naar mij te zenden om ze uit te deelen volgens de noodwendigheden die mij bekend zijn.

Onze rampen hebben de andere natiën bewogen. Engeland, Ierland en Schotland; Frankrijk, Nederland, de Vereenigde Staten, Canada, wedijveren in liefdadigheid om ons in onze noodwendigheden bij te staan. Het is een pijnlijk en toch grootsch schouwspel. Hier openbaart zich wederom de wijsheid van Gods Voorzienigheid die het goede uit het kwade weet te trekken. In uwen naam mijne Broeders, en in den mijnen, bied ik aan de regeeringen en aan de volkeren die zich met zooveel edelmoe-digheid over ons ontfermen, de rechtzinnige betuiging van onze bewondering en van onze dankbaarheid.

Met eene aandoenlijke goedheid neigde onze Heilige Vader Benedictus XV van eerst af zijn vaderlijk hart tot ons.

Toen hij, weinige stonden na zijne verkiezing, zich gewaardigde mij in zijne armen te ontvangen, was ik, wel wetende dat ik uw verlangen uitsprak, in mijn betrouwen, vrij genoeg hem te vragen, dat

hij zijn allereersten pauselijken zegen zou schenken aan België, dan reeds door den oorlog zoo bitter beproefd. Uit ganscher harte willigde hij mijn verzoek in.

Thans staat hij met een uitgelezen kieschheid, uwe jaarlijksche bijdragen voor Sint Pieters Penning af.

Een schrijven, waarmede hij mij vereert, op datum van 8^{en} December, den schoonen dag der Onbevleete Ontvangenis van de H. Maagd, meldt ons hoe innig hij met ons leed begaan is; hij bidt voor ons, smeekt over België's Hemels zegen af, en noodigt ons uit het aanbrenken van blijde dagen te begroeten bij de aanstaande komst van den Vredevorst. Ik deel hier den tekst van dit kostbaar stuk mede:

Aan onzen beminden Zoon Desideratus Mercier, kardinaal-priester van de H. Roomsche Kerk, van den titel van Sint-Pieter aan de Banden, aartsbisschop van Mechelen, te Mechelen.

ONZE BEMINDE ZOON

HEIL EN APOSTOLISCHEN ZEGEN.

De vaderlijke bezorgdheid welke wij al de geloovigen toedragen, die de goddelijke Voorzienigheid ons toevertrouwd heeft, doet ons nog meer in hunnen nood dan in hunne vreugden deelen.

Kon het anders of het moest ons diep bedroeven, te zien dat het Belgisch volk, dat wij zoo innig genegen zijn, door een wreeden en rampspoedigen oorlog ge-

bracht werd tot een oprecht beweeneenswaardigen toestand?

Wij zien immers den Koning der Belgen en zijn hoogvereerd huisgezin, de regering, de bisschoppen, de priesters, de aanzienlijke burgers, en heel het volk ten andere, rampen verduren welke alle rechtschappen harten met medelijden vervullen, en welke onze ziel, brandend van vaderlijke liefde voor u, het diepste voelt. Onder den last van die droefheid en dien rouw, wenschen wij dan ook ten vurigste, dat er een einde kome aan zooveel onheil. Moge de God van barmhartigheid dit uur verhaasten! Intusschen doen wij al het mogelijke om zoo harde rampen te lenigen. De pogingen aangewend door onzen beminden Zoon den Kardinaal von Harttmann, aartsbisschop van Keulen, om de Fransche en Belgische priesters, krijgsgevangen in Duitschland, als officieren te doen behandelen, waren ons zeer aangenaam, en wij wilden er hem onzen dank openlijk om betuigen.

Wat België betreft, hebben wij onlangs vernomen dat de geloovigen van deze zoo beproefde natie niet nalaten, in hunne vroomheid hunne oogen en hunne gedachten naar ons te richten: al lijden zij zelve zoo zware rampen, toch zijn zij voornemens dit jaar, evenals de voorgaande jaren, Sint Pieters penning in te zamelen om in de noodwendigheden van den H. Apostolischen Stoel te voorzien. Dit waarlijk onvergelykbaar bewijs van liefde en gehechtheid vervult ons met

bewondering: wij aanvaardden het met al de verdiende welwillendheid en met een dankbaar hart. Maar, ingezien den benarden toestand waarin onze geliefde zonen verkeerden, kunnen wij er ons niet toe besluiten hen aan te zetten dit voornemen, hoe edel ook, uit te voeren. Indien enig geld werd ingezameld, dan is het onze wil dat het besteed worde tot ondersteuning van het Belgische volk, even beroemd om zijnen adel en zijne vroomheid, als het nu op dezen oogenblik te beklagen is.

Te midden dezer moeilijkheden en angstvolle uren, mogen onze dierbare zonen niet vergeten dat „de arm van God niet ingekort is noch onmachtig ons te redden, en dat zijn oor niet doof is voor onze gebeden.”

Moge deze hoop op de goddelijke hulp nog toenemen bij het nakende Kerstfeest, waarop het mysterie van 's Heeren Geboorte gevierd wordt en dat ons herinnert aan den vrede dien God aan de menschen door de Engelen verkondigde.

Mogen ook de bedroefde en bedrukte zielen heul en troost vinden in de verzekering van de bijzondere genegenheid onzes harten die ons dit gebed ingeeft: ja, moge God zich der gansche Belgische natie ontfermen en haar met den overvloed zijner gunsten overladen!

Tot onderpand van deze wenschen verleen wij uit ganscher harte aan allen en aan ieder en eerst aan u, onze beminde Zoon den Apostolischen zegen.

Gegeven te Rome, bij Sint-Pieter, op den feestdag der Onbevleete Ontvangenis van Onze Lieve Vrouw, het jaar MCMXIV, het eerste van ons pausdom.

BENEDICTUS XV, PAUS.

Een laatste woord, zeer beminde Broeders.

Bij het uitbreken van deze ramp, zegde ik u dat wij op den dag der ontzetting van ons grondgebied, het H. Hart van Jezus en Onze Lieve Vrouw met een openbare getuigenis onzer dankbaarheid zouden huldigen. Sindsdien heb ik Hunne Hoogwaardigheden de bisschoppen van België kunnen raadplegen en, samen met hen, vraag ik u eene nieuwe poging aan te wenden, zoohaast wij kunnen, om den opbouw te bespoedigen der nationale Basiliëk, die België beloofd heeft aan het H. Hart toe te wijden. Zoodra de vrede voor ons vaderland zal aanbreken, zullen wij onze puinen heropbouwen, en onderkomen schenken aan degenen die er van beroofd zijn, onze kerken herstellen, onze bibliotheken opnieuw inrichten, en de kroon zetten op dit werk van herleving, met op de hoogten der hoofdstad van het vrije en katholieke België, de nationale Basiliëk van het H. Hart te doen oprijzen.

Daarenboven zullen wij het ons tot eenen plicht rekenen, jaarlijks, uit dankbaarheid, 's Vrijdags na het octaaf van het H. Sacrament, het feest van het H. Hart met luister te vieren.

In iedere streek van het bisdom, eindelijk, zal de geestelijkheid jaarlijks eene bedevaart van dankzegging inrichten naar een der bevoorrechte heiligdommen van Onze Lieve Vrouw, om in haar op bijzondere wijze te vereeren de Beschermster onzer nationale onafhankelijkheid en de algemeene Middelaressen der christelijke maatschappij.

Deze brief zal op de Zondagen na zijne ontvangst, in verschillende keeren afgelezen worden.

Aanvaardt, zeer beminde Broeders, tezamen met mijne hartelijke wenschen voor het welzijn van u en voor uwe huisgezinnen, mijn vaderlijken zegen.

† D. J. KARD. MERCIER,
AARTSBISSCHOP VAN MECHELEN.

Mechelen, Zondag 10 Jan. 1915.

Zeereerw. Heeren en Geliefde
Medewerkers.

Waarschijnlijk hebt gij de mededeeling gelezen, welke de Deutsche Regeering van Brussel in de dagbladen heeft gepubliceerd en waarin wordt verklaard, „dat de Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen in de vrije vervulling zijner herderlijke taak in geen enkel opzicht werd belemmerd.”

Uit de feiten moge blijken, hoezeer dat bericht in strijd is met de waarheid.

Immers, op den avond van den 1sten Januari en den ganschen daaropvolgenden nacht zijn soldaten de pastorijen binnengevallen, hebben er onzen Herderlijken Brief aan de pastoors ontruikt of vergeefs getracht, dit te doen, en, minachtend ons bisschoppelijk gezag, hebben zij u verboden hem aan de geloovigen voor te lezen, terwijl zij u daarbij bedreigden met de zwaarste straffen, die u of uweparochie zouden worden opgelegd.

Ook onze waardigheid hebben zij niet verschoond. Op den 2en Januari; in den vroegen ochtend om 6 uur, ontving ik het bevel, mij dienzelfden morgen voor den Algemeenen Gouverneur over mijn Brief aan priesters en geloovigen te komen verantwoorden. Den volgenden dag werd mij verboden in de Kathedraal van Antwerpen het plechtig Lof te gaan bijwonen; dan eindelijk is het mij niet toegestaan mij vrij te bewegen, om de

andere Bisschoppen van België te bezoeken.

Uwe rechten, geliefde medewerkers, en de mijne werden aldus verkracht: als burger van België; als zielenherder en als lid van het Heilig College van Kardinalen protesteer ik daartegen plechtig.

Wat anderen ook mochten voorspellen, de ervaring heeft nu bewezen, dat uit dat Herderlijk Schrijven geen gevaar voor oproer is ontstaan; integendeel is gebleken, dat het niet weinig heeft bijgedragen tot kalmeering der gemoederen en tot de openbare rust.

Ik wensch u geluk met uwen even krachtdadig als zachtmoedig volbrachten plicht. Blijft aan dien plicht getrouw, vastberaden en vreedzaam, indachtig de woorden, waarin ik U mijne bedoeling volkomen heb uitgedrukt: „Weest tegelijk en de beste bewaarders van de vaderlandsche trouw en de hechtste steun der openbare orde.”

Overigens, „zijt vurig van geest, dient den Heere. Verheugt u in de hoop, weest geduldig in lijden, volhardend in het gebed. Komt den geloovigen in hunnen nood te hulp.” (Rom. XII: 12).

Vergeet mij intusschen niet in uwe gebeden, zooals ook ik uwer blijf denken. Laten wij, vereenigd door een nauwen band van broederliefde, den bisschop, de priesters en het volk den Heer aanbevelen, „opdat zij inzien, wat zij moeten doen, en de kracht verkrijgen, om te volbrengen, wat zij hebben inge-

zien." (Uit het Misgebed Zondag na
Driekoningen.)

U in Xo. toegenegen
D. J. Kard. MERCIER.

De zeereerw. heeren Dekens worden
verzocht, ons verslag uit te brengen over
hetgeen in de parochien van hunne
dekenij is voorgevallen.

BIBLIOTHEQUE LIBRAIRIE DE VIETNAM

Verschenen en in den Boekh. verkrijgbaar:

Th. Famulus (Th. Bendsdorp):	
Geen God?	f 0.10
„ Is het bestaan van God wetenschappelijk zeker?	f 0.15
„ Heeft God werkelijk tot de menschen gesproken? 3e druk	f 0.25
„ Legende of Historie? 4e druk	f 0.25
„ Godloochenaarswijsheid 4e druk	f 0.25
„ Maria en de Bijbel	f 0.25
„ Over het wonder	f 0.25
„ Indien God bestaat, waar komt die God dan weer vandaan?	f 0.05
„ Multatuli's gebed van den onwetende.	f 0.10
P. van Dorp, Vrijdenkerswijsheid	f 0.50
„ Bijbel of Leergezag, 2e druk	f 0.25
„ De Katholieke Kerk is de ware Kerk	f 0.10
„ Negen vlugschriften, compleet.	f 0.15
J. van Saate, Godsdiens en libera- lisme	f 0.25
„ Dompers.	f 0.25
Jac. Laminne, Katholicisme en We- tenschap	f 0.25
Prof. Lebrun, Evolutie theorie	f 0.25

Leest en verspreidt in getallen:

HET GEMENGDE HUWELIJK

door

CHRISTIANUS, R.-K. Pr.

2e oplage. 2e honderdduizend-tal.

Per exempl. f 0.05. Per 100 exempl. f 0.04

Per 1000 exempl. f 0.03.

OP TEGEN DE ZEDENONTAARDING

In woord en daad

In boek en beeld

In dans en kleeding

door P. VAN DORP

5e duizendtal

Per exempl. f 0.10. Per 100 exempl. f 0.08

Per 1000 exempl. f 0.06.

Deze twee belangrijke, en om verspreiding
roepende werkjes, bevatten vele officieel
stukken over deze onderwerpen van de
Kerkelijke Overheid.